

#59 10.2018

abstract

architecture

OMA

Snøhetta + DIALOG

Frank Gehry

Grupa 5 Architekci

Coussée & Goris

Margot Krasojević

Aires Mateus

HKA | Hermann Kamte

Kengo Kuma

Mecanoo + AYESA

Pierre Hebbelinck

Joris Laarman & Arup

Piotr Kuczia

Renzo Piano

Steven Holl

Schweitzer

The Original
Designed and handmade in Denmark

vola®

Celebrating 50 years and beyond
Watch our original stories at vola.com

HV1 One handle mixer designed in 1968

VOLA Studio - Tour & Taxis - Havenlaan 86C - 1000-Bruxelles - sales@vola.be - www.vola.be

Voorwoord

Naar uitmuntendheid

Dit nummer bevestigt de fundamentele complexiteit van het vak. Ieder vak is, net als ieder mens, onderworpen aan de tijd. Architectuur is in de eerste plaats een taal die de behoefte aan zintuiglijkheid, schoonheid en evenwicht in elke menselijke omgeving uitdrukt. Via diverse praktijken en projecten zie je overal nieuwe vakkennis opduiken, het resultaat van disciplines die in elkaar overgaan en talent dat losbreekt.

Stimuleren en verspreiden van ontwerp en reflectie over alles wat met architectuur te maken heeft, is de aspiratie van ABSTRACT Architecture: verschillende standpunten samenbrengen rond vaak uiteenlopende ideeën. Want architectuur is een historische discipline die zuurstof haalt uit het verleden, maar ook inspiratie put uit de eindeloze variaties van vandaag om het erfgoed van morgen te scheppen.

Ieder project, ook finalisten en projecten die uiteindelijk niet gerealiseerd worden, is een bron van kennis en inspiratie voor nieuwe ideeën of vergelijkingen. Niet-bekroonde projecten zijn net zo belangrijk voor het uitbouwen van culturen en samenlevingen als ideeën die een wedstrijd hebben gewonnen.

Ieder architectuurproject is het voorwerp van onderzoek en cultuur. Vooroordelen worden in vraag gesteld, zelfs bij de basis van de discipline worden soms vraagtekens gezet. Architectuur doorkruist heel wat thema's van onze samenleving. Ze is zowel de reflectie van keuzes op lokaal en globaal vlak als een zoektocht naar een nieuwe definitie voor onze woonomgeving. U mag ze dus beschouwen als een manifest voor de kwaliteit van ruimten en plaatsen.

De ambitie voor architecturale kwaliteit gaat terug tot de oorsprong zelf van het vak, maar een mobilisatie rond erkenning van architectuur als culturele troef blijft noodzakelijk. Architectuur voedt zich met het publieke debat. Ieder bouwproject vertrekt vanuit een combinatie van luisteren en anticiperen. Elk project staat even stil bij het verleden, bouwt aan het heden en loopt vooruit op de toekomst. Beproefde recepten en herhalingen worden opzij gelegd en er wordt op zoek gegaan naar de 'andere kant' van het project. Deze hele oefening is essentieel voor architectuur, bedoeld voor het grote publiek.

Het lijkt ons noodzakelijk dat informatie en innoverende praktijken zowel aan het begin als verderop in het project verspreid worden. Architecten bouwen aan het woonerfgoed en dragen bij aan een creatieve wereld. Zo stimuleren ze de zoektocht naar uitmuntendheid. En uitmuntendheid komt er alleen als er ook weerwerk wordt geboden.

Nicolas Houyoux
Hoofdredacteur

Colofon

abstract architecture
is een realisatie van AK

Hoofdredacteur:
nicolas.houyoux@media-xel.com

Publiciteit:
Publication Manager:
bea.buyse@media-xel.com
32 (0)477 77 93 68

Social Media:
vincent.depuydt@media-xel.com

Algemene diensten:
pascale.cloots@media-xel.com

Layout concept / Opmaak:
Yneo - www.yneo.be
jvdb@media-xel.com (opmaak)

Abonnement:
www.abstract-architecture.eu

Verantwoordelijke uitgever:
Philippe C. Maters
philippe.maters@media-xel.com

Uitgever - MEDIAXEL
Alsebergsesteenweg 842
BE-1180 Brussels, Belgium

Verdeler - MMG SAS
55 avenue Marceau
FR-75116 Paris, France

Copyright 2018 MediaXel
Alle rechten voorbehouden

Inhoud

OMA	4	Blox in Kopenhagen
Snøhetta + DIALOG	10	Bibliotheek op maat
Frank Gehry	14	Totempaal
Grupa 5 Architekci	20	Verticale transparantie
Coussée & Goris	26	Leegte bouwen
Margot Krasojević	34	Hurricane house
Aires Mateus	40	Vormelijke resonantie
HKA Hermann Kamte	46	De Houten Toren van Lagos
Kengo Kuma	50	Een salon voor de stad
Mecanoo + AYESA	56	Een stad in de stad
Pierre Hebbelinck	62	Bouwen is altijd een politieke daad geweest
Joris Laarman & Arup	70	Een 3D-geprinte brug
Piotr Kuczia	74	Adem
Renzo Piano	80	Een koepel met pit
Steven Holl	86	Eigenzinnige dialoog
Schweitzer	92	Architectuurschool in Kigali

Trek een kruis over wat u al wist van rolluiken en zonwering!

Net zoals in de wereld van ramen en deuren, staat de evolutie bij rolluiken en zonwering ook niet stil. Het valt op dat de laatste jaren voor grote raampartijen wordt gekozen bij nieuwbouwwoningen om zoveel mogelijk licht binnen te laten. Dit heeft uiteraard gevolgen voor de woning. Tijdens de winter zijn deze ramen dé bron van warmteverlies en in de zomer krijgt de woning te maken met oververhitting.

Ingebouwde kast

Om energieverlies tot een minimum te beperken, is het verstandig om rolluiken of zonwering te integreren in uw woning. De firma Wilms is in staat om zelfs deze systemen in de spouwmuur te bouwen zodat er op esthetisch vlak geen nadelen aan verbonden zijn.

Composiet profiel

Tot op heden ontstond er steeds een koudebrug wanneer screens of rolluiken in de spouwmuur werden ingebouwd. Dat is het gevolg van de isolatie die wordt weggenomen op de plek waar het systeem zit. Dankzij hun gepatenteerde composiet profielen behoort deze zorg voorgoed tot de verleden tijd; de isolatiewaarde wordt volledig gecompenseerd én zelfs versterkt. Bovendien biedt dit profiel een oplossing om condensatie op de binnenmuur tegen te gaan.

Tot slot lost u hiermee het fenomeen van koude vensterbanken op. U hebt het ongetwijfeld al eens meegemaakt dat u op een koude winterdag aan het raam

stond en tocht voelde binnenkomen via de vensterbank. Door het composiet profiel dat onder het raam wordt geplaatst, zal de warmte binnen blijven en de koude buiten. Tevens biedt dit een extra ondersteuning aan het raam.

Rolluiken en screens laten de zon enkel binnen als u dat wenst!

- Erik Wilms -

Volledig regelbaar

“Door de zon op de juiste momenten buiten te houden, vermijden we de aanschaf van een airconditioning. Dit is niet enkel duur in aankoop, maar ook nog eens in het verbruik nadien”, bevestigt Erik Wilms, CEO van Wilms. Onderzoek toonde aan dat met de luchtdichte oplossingen van Wilms inderdaad het laagste karakteristiek verbruik van de markt kan worden bereikt.

Rolluiken en zonwering zijn de afgelopen jaren zo geavanceerd dat ze nu regelbaar zijn met allerlei sensoren. Nog voor de woning een kans krijgt om op te warmen, geeft zo’n sensor al door dat de rolluiken of screens naar beneden mogen. Het binnenklimaat blijft op die manier steeds optimaal.

Innovatie, duurzaamheid en ecologie

Wilms is een echt familiebedrijf dat innovatie en duurzaamheid in de genen heeft.

“Aangezien we duurzaamheid enorm hoog in het vaandel dragen, vormt dit de rode draad doorheen het volledige ontwikkelingsproces van een nieuw product. Wilms beschikt hiervoor over een eigen R&D-afdeling die elke dag opnieuw de uitdaging aangaat om op een duurzame manier een duurzaam product te ontwikkelen.”, licht Ronny Tiri, Marketing en Sustainability Manager bij Wilms toe. “Ecologie is inderdaad ons stokpaardje. Met hoge kwaliteitseisen voor onze producten streven we naar een zo lang mogelijke levensduur, maar ook in onze productieprocessen streven wij naar oplossingen met de kleinste mogelijke ecologische voetafdruk. Onze grootste realisatie op dat vlak is de bouw van een “groene” lakkerij. Hiervoor investeerden we in de aankoop van een vacuümverdampster, waardoor we in staat zijn uitsluitend hemelwater te gebruiken. Zo ontstaat er eveneens een nullozingssysteem!”

Snøhetta + DIALOG

Bibliotheek op maat

De bibliotheken die in 2018 gebouwd zijn, zijn een mooi voorbeeld van de architecturale ambities voor dit soort gebouwen. Vaak worden die mogelijk gemaakt door grote investeringen, zoals voor de nieuwe nationale bibliotheek van Qatar, die in april de deuren opende, of, maar dan op een andere schaal, de universiteitsbibliotheek Edgar Morin, die in maart werd ingehuldigd door de filosoof zelf.

‘Een technologisch vooruitstrevende openbare ruimte voor onderzoek, innovatie en samenwerking’, daar moest de nieuwe centrale bibliotheek van Calgary (Canada) aan voldoen. De ontwerpwedstrijd voor het project werd gewonnen door het architectenbureau Snøhetta + DIALOG. De stad Calgary is in juli 2013 zwaar overstroomd: de hele stad stond onder water en de bibliotheek, en dus ook de verzamelingen boeken, liep ernstige schade op.

De nieuwe bibliotheek beslaat 22.000 m², verdeeld over vijf verdiepingen, en telt maar liefst 7000 meter rekken voor het archief en voor boeken en diverse media. De gevel met glazen geometrische vormen trekt meteen de aandacht. Voor de vorm van het gebouw haalden de architecten inspiratie bij het omliggende landschap en de natuur. In het centrale gedeelte is een groot volume gecreëerd, waardoor een overdekt plein ontstaat. Dat vormt de ingang van de bibliotheek en is een rechtstreekse voetgangersverbinding tussen de nieuwe site en de omgeving.

Een ruimte om te kuieren, af te spreken en te netwerken, allemaal functies die bij het leren horen. Om mensen te stimuleren hier binnen te stappen, zijn de meeste openbare zones van de bibliotheek afgewerkt met transparante

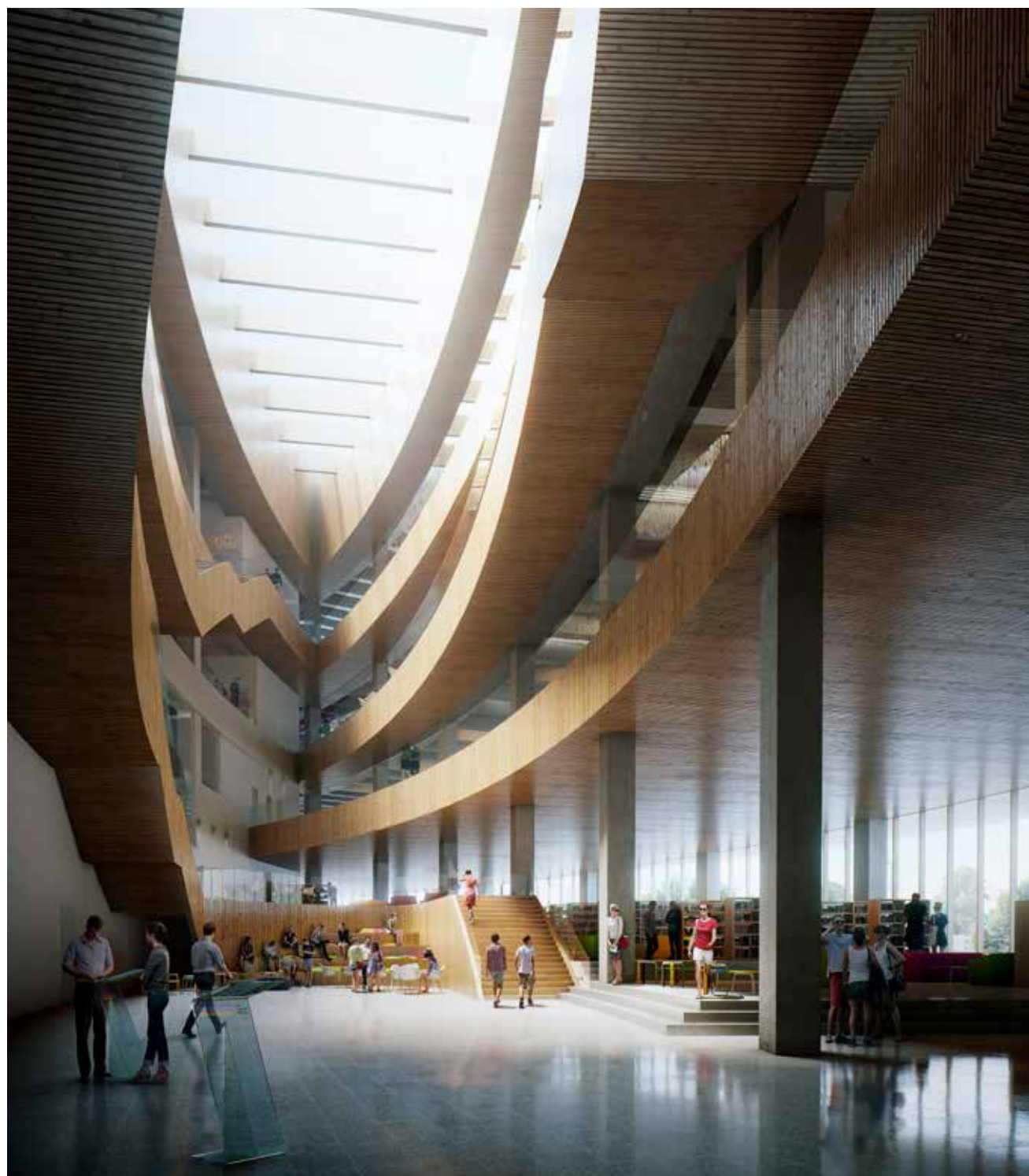
glazen wanden en ingericht op de benedenverdieping. De leeszalen daarentegen, waar het stil en rustig moet zijn, liggen op de hogere verdiepingen. De inkomhal is heel ruim, geniet van voldoende natuurlijk licht en is ingericht met loopbruggetjes en houten trappen naar de bovenverdiepingen van de bibliotheek.

Snøhetta, genoemd naar de ‘godenberg’ in het midden van Noorwegen, werkt in de kantoren in Oslo, Stockholm, New York, San Francisco, Parijs, Innsbruck en Adelaide op dit ogenblik aan een vijftigtal projecten. Het kantoor is bijlange niet meer dat dat in 1989 tot ieders grote verrassing zijn eerste wedstrijd won: de nieuwe bibliotheek van Alexandrië. Intussen werken er 200 mensen – architecten, maar ook designers, ingenieurs, stedenbouwkundigen, sociologen en psychologen.

De twee oprichters, de Noor Kjetil Thorsen en de Amerikaan Craig Dykers, waren toen nog geen dertigers. Ze hadden zo weinig middelen, dat ze zich niet meer dan een kleine ruimte in een bejaardentehuis in Los Angeles konden veroorloven, waar ze de bewoners hielpen met het openmaken van hun blikjes. Met het Egyptische project in hun portfolio konden de twee vennoten nog datzelfde jaar een kantoor in Oslo openen.

Er volgden enkele opmerkelijke projecten: het 9/11 Memorial & Museum in New York, het bijgebouw van het MoMA in San Francisco, Lascaux IV in de Dordogne. Op dit ogenblik wordt er onder meer gewerkt aan het nieuwe gebouw van de krant Le Monde in Parijs, de bibliotheek van Calgary in Canada, de herinrichting van Times Square in New York en een onderwaterrestaurant aan de zuidkust van Noorwegen. Snøhetta tekende ook een van de nieuwe Noorse bankbiljetten.

Craig Dykers vergelijkt het uitwerken van een project met een ingewikkelde chirurgische ingreep. Omdat architectuur heel nauw samenhangt met de cultuur van een volk en zijn identiteit, moet er heel grondig onderzoek gebeuren voor de ‘scalpel in het stadsweefsel’ wordt gezet. ‘Voor ik aan het werk ga, kan ik uren en uren in een stad rondwandelen’, gaat hij verder. ‘Je leert zoveel door gewoon te kijken naar wat er zich afspeelt en door te praten met de mensen die je ontmoet. [...] Bij Snøhetta werken we samen met architecten uit de hele wereld. Op die manier begrijpen we de lokale context veel beter.’

Coussée & Goris

Leegte bouwen

Twintig jaar na de oprichting van hun kantoor en tien jaar nadat ze de Prijs van de Vlaamse Gemeenschap voor Architectuur en Vormgeving kregen, halen Ralf Coussée en Klaas Goris de opdracht binnen voor de bouw van de stadsbibliotheek De Krook in Gent. Ze werken hiervoor samen met RCR architects (Pritzker Prijs 2017). De architecten zoeken in hun taal naar eenvoud en grote constructieve precisie, de hand van de ontwerper blijft altijd zichtbaar. Essentieel voor de slaagkansen van hun projecten is een positionering tussen menselijke en materiële dimensie.

Recente realisaties zoals de kunstgalerie Zeno X in Antwerpen, het crematorium van Holsbeek of het bezoekerscentrum van het Zwin, maar ook de tentoonstelling 'Natura Naturans' van vorig jaar, die een overzicht gaf van hun werk, benadrukken hoe belangrijk de natuur is, de inspiratie die ze halen bij hedendaagse kunstenaars en het idee dat het geraamte het project draagt.

Hoe pakt u de soms tegenstrijdige dimensies van een project aan?

Klaas Goris : Wat ons vooral interesseert, is de kracht die de architectuur aan de omgeving kan geven, of dat nu een stedelijke omgeving of de natuur is. Dat gaat verder dan het ontwerp, dan de structuur. Architectuur moet iets kunnen betekenen, een relatie hebben met de omgeving waarin ze wordt neergezet. Dit vertrekt vanuit het, niet altijd evidente, principe dat architectuur een meerwaarde kan en moet zijn voor de omgeving waarin ze komt te staan. Wij zijn dus altijd op zoek naar voorstellen en ontwerpen die een dergelijke realisatie mogelijk maken. Zo beginnen we nooit aan een gevangenisproject, tenzij we het debat willen beginnen over de betekenis die een dergelijk gebouw kan hebben.

Op dit moment werken we vooral aan overheidsprojecten. We begonnen met eerder beperkte bouwprojecten, maar na 2006 en

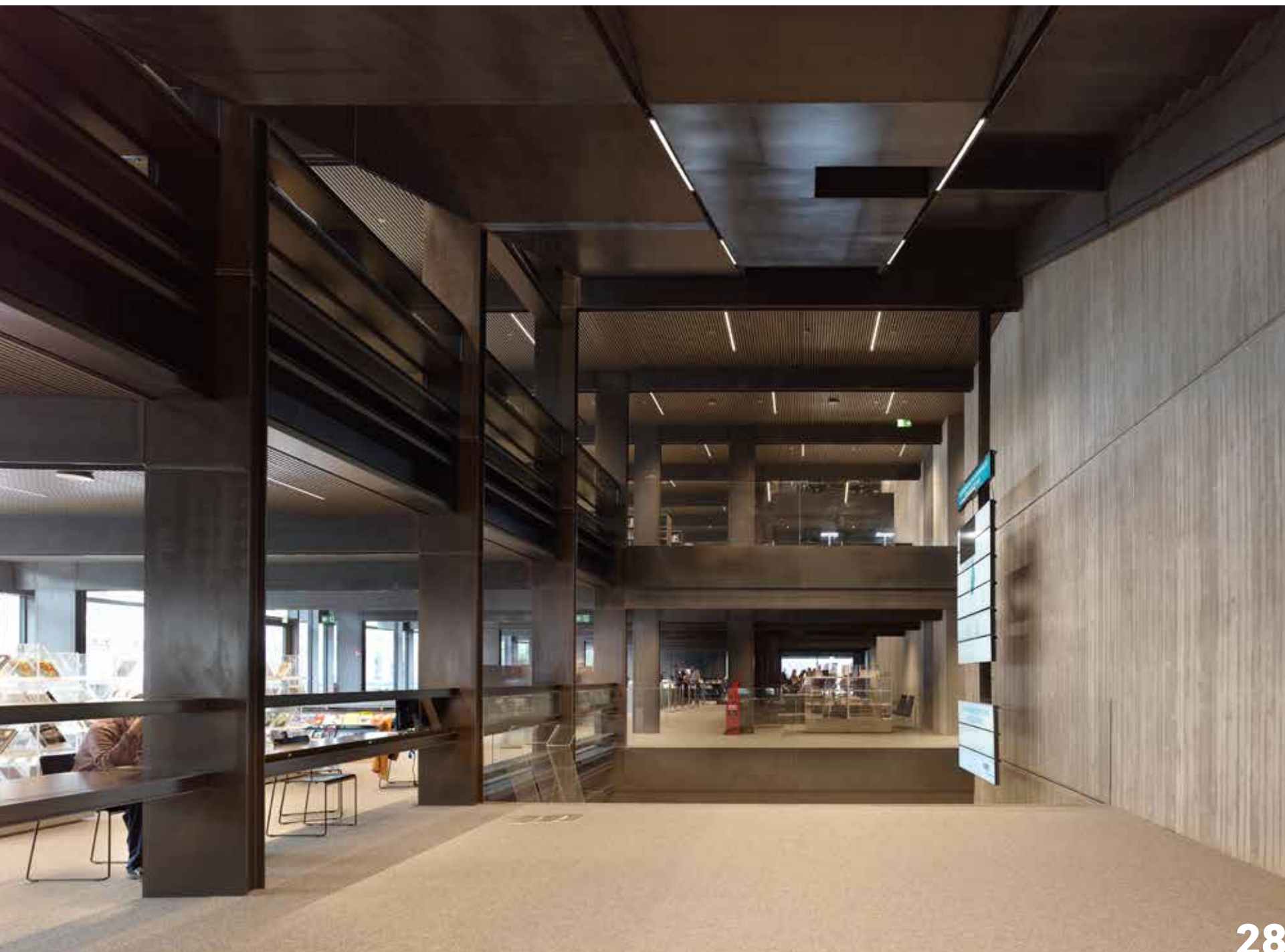
de publicatie van onze eerste monografie haalden we steeds grotere projecten binnen. Het volgende project dat gerealiseerd zal worden, is de elektriciteitscentrale van Zwevegem, waaraan we in 2003 begonnen in een samenwerking met RCR Architects. Wat ons betreft is dit een langverwacht project. Dit renovatieproject is een mooi voorbeeld van wat ons interesseert, met andere woorden de plaats van de gebruiker in een nieuwe omgeving.

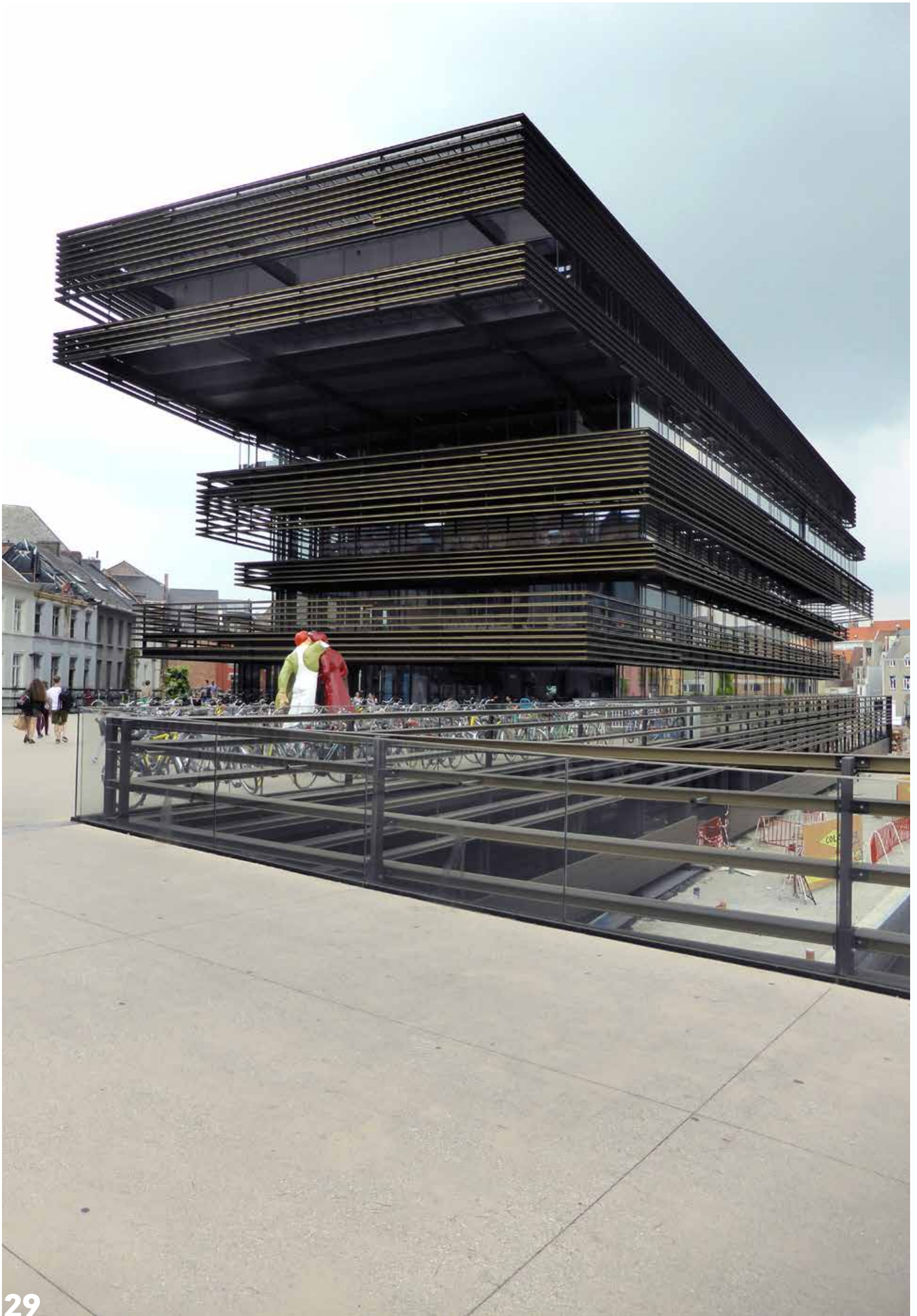
Hoe zit dat met de nieuwe bibliotheek?

Voor wat de nieuwe stadsbibliotheek van Gent betreft was de vraag naar de betekenis van het gebouw in het centrum van de stad voor ons primordiaal. Wij wilden een gebouw dat in een enkele fase werd gebouwd. Wij wilden de afwerkingsfase integreren in de raamstructuur. Op die manier verbeteren we de duurzaamheid van het gebouw.

In de levensduur van een gebouw is de bouwkost namelijk verwaarloosbaar klein in vergelijking met de kosten voor onderhoud en interieurinrichting. Er zijn geen plinten te vinden in de nieuwe bibliotheek, geen schilderingen, of toch heel weinig, en geen dure afwerking. Dat idee kregen we tijdens eerdere werven, toen we vaststelden dat het casco geraamte van een bouwproject vaak veel esthetischer was dan het eindresultaat.

« Het vak wordt steeds moeilijker, in die mate zelfs dat ik me afvraag of we nog mensen kunnen opleiden die voldoende bestand zijn tegen de nieuwe verplichtingen die op de architect wegen. De gebouwen worden hoogtechnologische producten, maar dan overdreven » - KG

Hoe heeft u de integratie ervan in de stad bepaald?

We werken al 25 jaar samen met ingenieur Guy Mouton. We zijn samen gegroeid. De leesbaarheid van een gebouw is een bezorgdheid die we delen. Het is de structuur van het gebouw en niet het detail dat onze initiële bedoelingen moet weerspiegelen. Die leesbaarheid past binnen een stedelijke omgeving met een geschiedenis. Het nieuwe gebouw voegt een laagje aan die lange geschiedenis toe en daar moet natuurlijk rekening mee worden gehouden. Gent is een middeleeuwse stad, maar toch zijn er maar weinig middeleeuwse constructies overgebleven. Die typisch middeleeuwse structuur zit in het stratenplan en de leegten. En daar hebben wij mee gewerkt. De bibliotheek is geen monoliet, maar een open gebouw waar de wind doorheen kan. Wij wilden een connectie met de leegte creëren. Een stedelijk landschap is geen gebouw, maar de leegte tussen de gebouwen.

Hoe verliep de samenwerking met RCR architects?

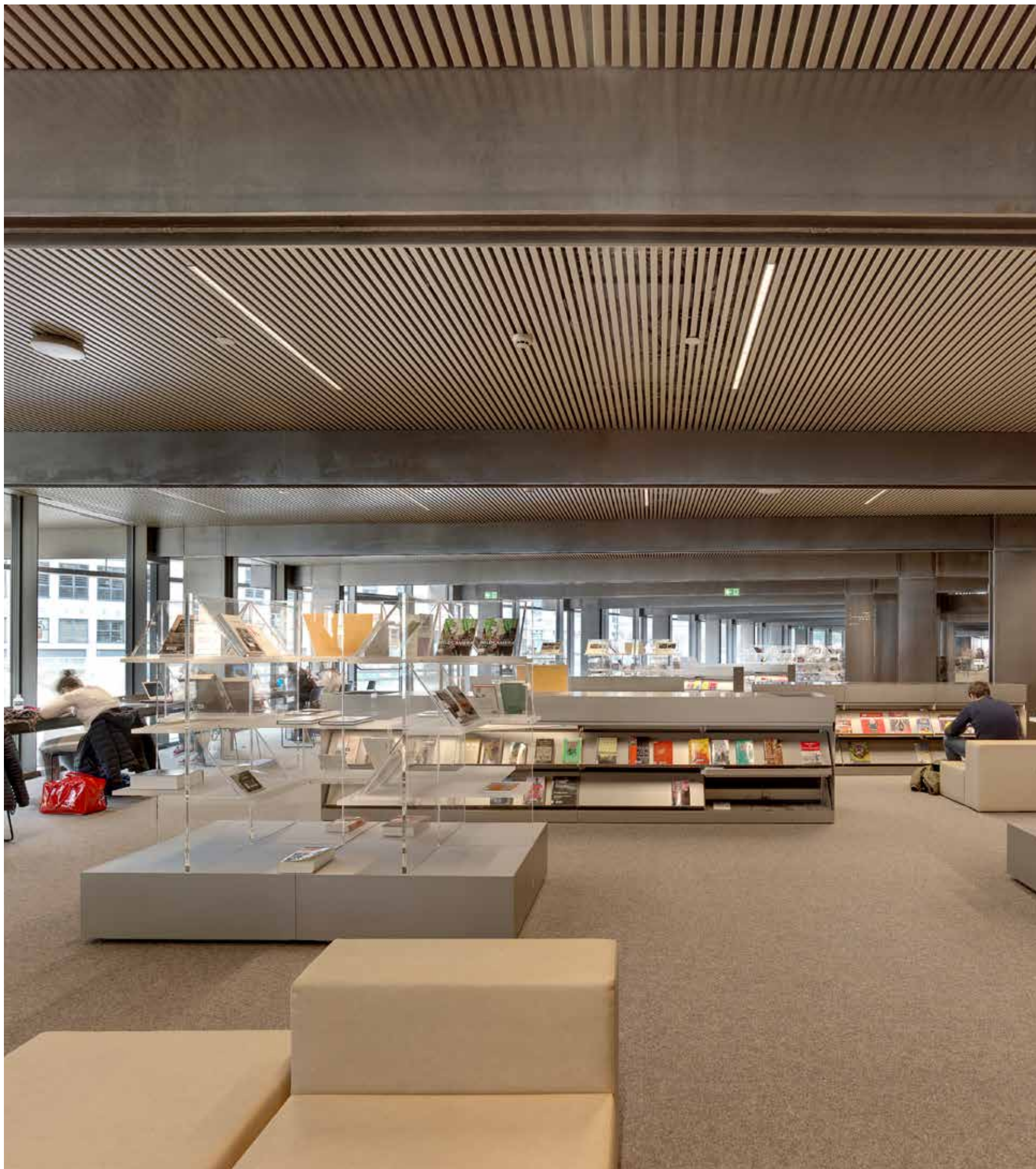
We hebben RCR architects omstreeks 1995 leren kennen tijdens een Europese wedstrijd, waarop we elk een prijs wonnen. We kwamen elkaar geregeld tegen, zonder dat we op professioneel vlak samenwerkten. Maar een gevoel van affiniteit was er wel, dus besloten we om na tien jaar samen deel te nemen aan de aanbesteding voor het

crematorium. Dat verliep goed, dus dienden we ook een voorstel in voor de bibliotheek en ronden we nu samen het project voor de elektriciteitscentrale af. Volgens ons is het echt mogelijk om onze visie op architectuur door samenwerking uit te diepen. We hebben elkaar heel vaak gesproken tijdens de ontwerpfase van de nieuwe bibliotheek, maar de oplossing van conceptuele problemen gebeurde meestal heel snel. Er is een goede synergie tussen ons. We werken bovendien ook vaak samen met kunstenaars, nu willen we bijvoorbeeld graag meedingen naar een museumproject, aangezien we voor het project Citroën niet weerhouden zijn.

Hoe heeft u rekening gehouden met de gebruikers?

De bibliotheek heeft niet de bedoeling een wetenschappelijk gebouw te zijn. Het is een ontmoetingsplek, een scharnier van de stad. Hier kan de gebruiker kennismaken met nieuwe ideeën, zich informeren, van gedachten wisselen. Het is een balkon op de stad. Het gebouw is helemaal van glas, de buitenstructuur vangt het licht en laat de lucht circuleren. Het gebouw is ook geplooid, waardoor de volledige lengte niet meteen te zien is. We wilden dat het vloeibaar was, zoals een rivier, zodat het een ontmoetingsplek in de stad kan worden. Er zal binnenkort trouwens een derde verbindingsbrug gebouwd worden, om de link met de stedelijke omgeving nog te versterken.

U staat ook in het onderwijs. Hoe stelt u het vak van architect voor aan uw studenten?

Het vak wordt steeds moeilijker, in die mate zelfs dat ik me afvraag of we nog mensen kunnen opleiden die voldoende bestand zijn tegen de nieuwe verplichtingen die op de architect wegen. Het wordt niet alleen moeilijker, maar ook steeds duurder. De gebouwen worden hoogtechnologische producten, maar dan overdreven. Er zijn minder regels nodig en meer bewustmaking, verbod zelfs, maar alleen als dat echt nodig is, met name over tewerkstelling en compositie van materialen. Op die manier kan de architect

zijn werk doen, dat wil zeggen de juiste antwoorden vinden, oplossingen uitwerken met natuurlijke materialen en milieuvriendelijk gebruik. Het is ondenkbaar dat er nog steeds in zo'n grote hoeveelheden pvc of polyurethaan geproduceerd kan worden. We moeten onze verantwoordelijkheid nemen. Die producten zouden alleen nog gebruikt mogen worden in heel strikte omstandigheden, als er geen andere oplossing mogelijk is.

Interview door Nicolas Houyoux

WHERE MAGIC HAPPENS...

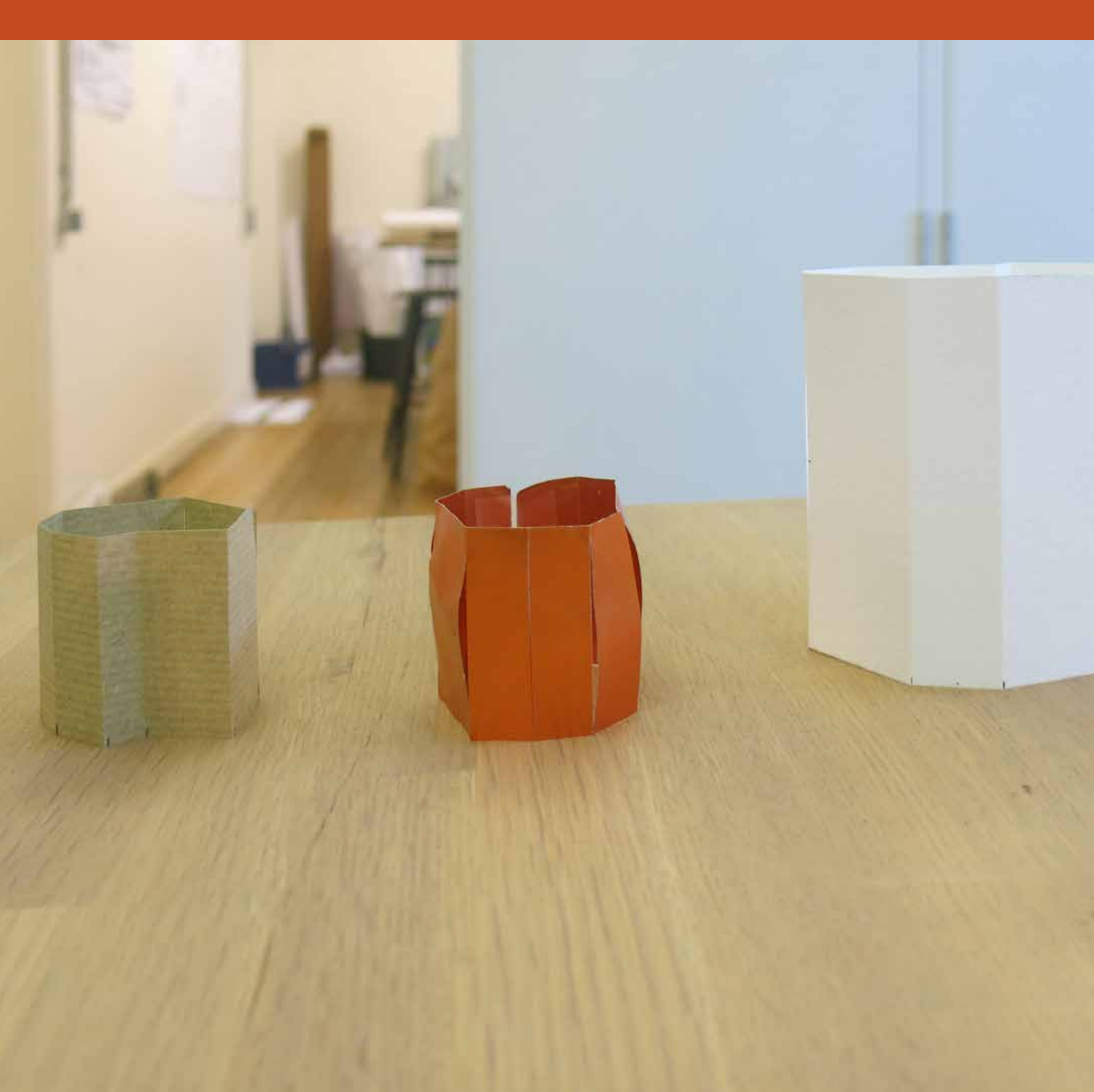

Linarte®

Een nieuwe dimensie in design gevelbekleding

- Strak design door uitgesproken verticale belijning
- Eindeloos personaliseerbaar door combinatie van profielen, kleuren en invulling met led en houten inserts
- Individuele profielen eenvoudig te monteren dankzij montage op kunststof clips

Pierre Hebbelinck

Bouwen is altijd een politieke daad geweest

Pierre Hebbelinck wordt geboren in 1965 en studeert in 1981 af aan het Institut Lambert Lombard in Luik. In 1994 richt hij zijn eigen architectenbureau op in Luik, dat hij samen met zijn vennoot Pierre de Wit leidt. Het bureau ontwerpt al meer dan dertig jaar culturele en socioculturele projecten, woonhuizen en dienstgebouwen. Klanten zijn zowel de overheid als de privésector.

LE MUSÉE DU CHAT - BRUXELLES

In 1996 vertegenwoordigt hij België op de 6de Internationale Architectuurtentoonstelling van Venetië en hij neemt ook deel aan de 8ste editie van deze biënnale. Het bureau verbindt zijn naam aan ontwerpen als het Musée des Arts Contemporains in Le Grand Hornu (Mac's), het Théâtre du Manège in Mons, het theater van Luik en het Memorial Museum in Mons. Hij krijgt talloze prijzen, waaronder de Baron Horta Prijs voor Mac's en voor zijn hele oeuvre. In 2004 richt hij de uitgeverij 'Fourre-Tout' op, die een dertigtal titels publiceert en de collectie 'Architexto' uitgeeft, die het kruispunt tussen architectuur en hedendaagse literatuur onderzoekt. Pierre Hebbelinck werkt ook aan projecten in Frankrijk, met name een muziekschool in Montataire. In 2015 wordt hij in Brussel door de ambassadeur van Frankrijk tot ridder in de Franse Orde van Kunst en Letteren benoemd.

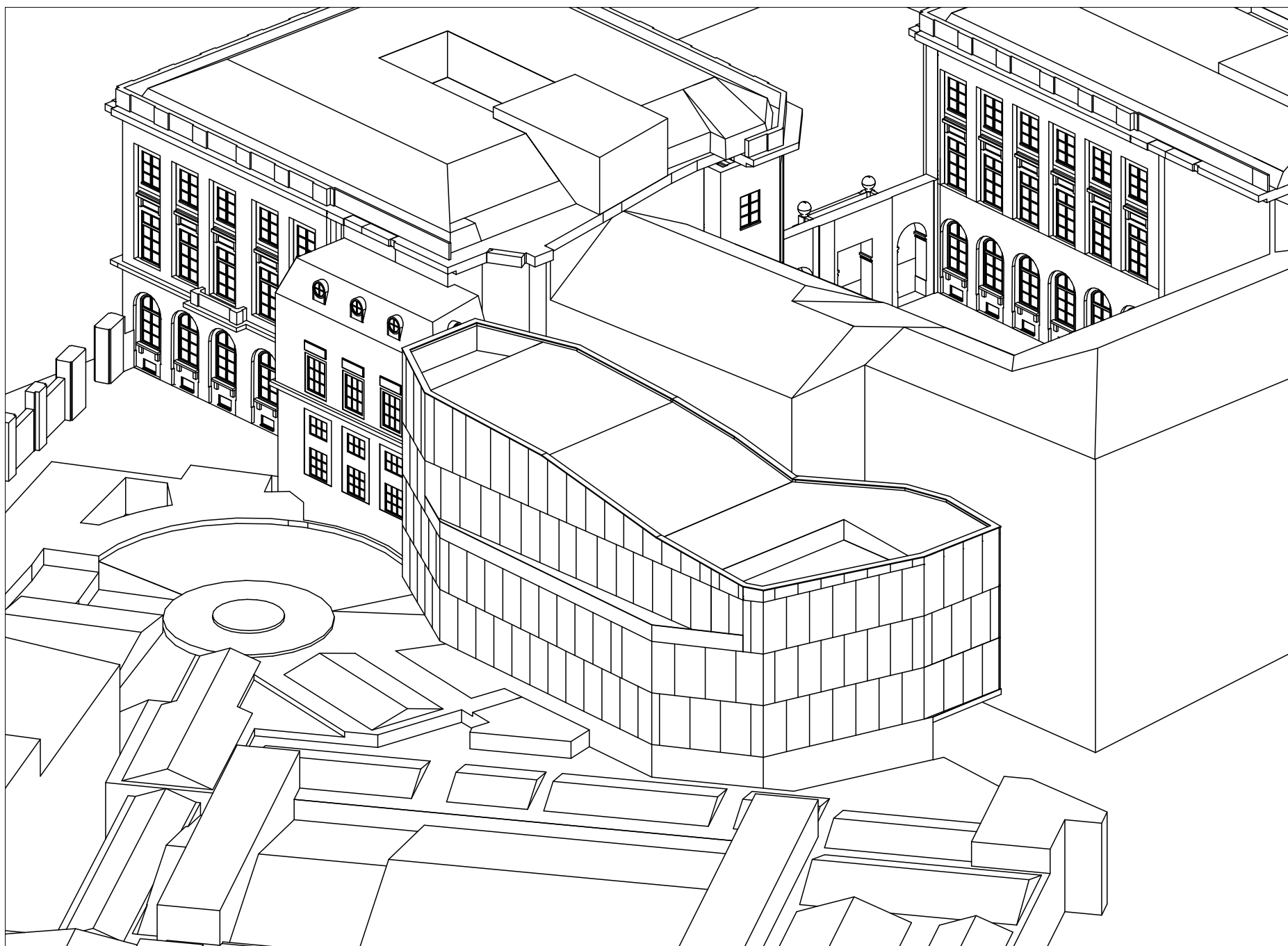
Waarom blijft u architectuur beoefenen?

Pierre Hebbelinck: Het draait altijd om plezier. Architectuur is niet de enige creatieve discipline die ik beoefen, maar wel de belangrijkste. Vreemd genoeg is ze ook degene die me de minste vrijheid laat. Toch heb ik in dat keurslijf wel het gevoel dat ik mag

deelnemen aan een collectief verhaal. Toen ik aan het begin van mijn carrière stond, heb ik minstens tien jaar mijn potloden geslepen, ik heb minstens 150 verbouwingen geleid voor ik mijn eerste huis neerzette. Dat was in volle crisisperiode in de jaren 1970 en 1980. En daarna wilde ik mijn pennendoos ten dienste stellen van openbare projecten. Vandaag bouw ik steeds meer in Frankrijk, waar ik een vijfde aanbesteding heb binnengehaald.

Bij het ambacht van een architect hoort een enorme verantwoordelijkheid. En dat mes snijdt langs twee kanten: er komen steeds vaker boetes, onze samenleving is verstijfd van angst en giet alles in regeltjes, maar we zijn amper een beschermd beroep. Eigenlijk lekt ons vak aan alle kanten. Architectuur is ook het vakgebied dat in Europa het sterkst aan het verarmen is. In 2008 verdwenen in Zuid-Europa maar liefst 40% van de architectenbureaus, in Groot-Brittannië en Nederland bijna 80%, daarover wordt met haast geen woord gerept. Ik heb dan wel weer de indruk dat de arbeidsprocedures versoepeld zijn. Nu kunnen we in het kader van projecten en programma's ook voorstellen indienen rond timing, samenwerking en algemene organisatie en dat wordt steeds vaker aanvaard.

« We stellen vast dat hoe meer de politiek aan macht verliest, hoe meer de regelgeving toeneemt. De staat probeert die macht via regeltjes terug te winnen. En dus komt de architect onder enorme -druk te staan en zoekt hij zijn eigen weg » - PH

LE MUSÉE DU CHAT - BRUXELLES

Welke middelen zijn er om degelijke architectuur af te leveren?

Er is tegenwoordig een waaier aan kwalitatieve openbare procedures waarmee we tot een ruimtelijk voorstel kunnen komen dat beter inspeelt op het menselijke organigram. Voor culturele projecten bijvoorbeeld kleuren we de verschillende gebruikers in verschillende kleuren in: toeschouwers, technici, kunstenaars, administratie ... Op die manier komen de ruimten en hun specifieke invullingen beter uit. Het voorstel wordt ook tastbaar, krijgt een bijna universeel karakter. Op cultureel vlak is synergie meer dan ooit belangrijk. Overall in Europa wordt er flink bespaard op het culturele budget. Denk maar aan Nederland, een echte catastrofe. Daarom is het noodzakelijk dat we een brug slaan tussen de verschillende instellingen.

Welke plaats krijgt architectuur vandaag in het bouwwezen?

Na de Tweede Wereldoorlog heeft de overheid de privésector de vrije hand gelaten om de steden opnieuw in te richten. Dat zien we vooral in Duitsland, maar ook in onze steden. Boven op al die overontwikkeling kwam de boom in de automobielsector, die gepaard ging met een ongeziene betonwoede. Toen men zich daarvan bewust werd, sloeg de slinger vanaf de jaren 1970 door naar de andere kant. In die

periode werden heel wat gebouwen op de monumentenlijst gezet. Het gevolg van enerzijds de enorme regeldrang van links en anderzijds de liberalisering van de auto, aangestuurd door rechts, was dat de stad steeds meer uitgesmeerd raakte.

Daarop werd opnieuw naar het verleden gekeken als morele mogelijkheid om de kwaliteit van de architectuur, en zelfs de steden, te behouden en die zich beperkte tot het erfgoed. Ik ben in Wallonië het kind van een generatie architecten die regeltjes kreeg die gevolgd moesten worden, als in de kleuterklas.

Duurzame ontwikkeling is een uitvloeisel van die totemisering. Weer is het een ideologie die zich als oppermachtig opwerpt en die machtige instellingen in staat stelt het systeem tot de laatste druppel uit te melken via hypertechnologie, terwijl het eigenlijk het omgekeerde zou moeten zijn. We stellen vast dat hoe meer de politiek aan macht verliest, hoe meer de regelgeving toeneemt. De staat probeert die macht via regeltjes terug te winnen. En dus komt de architect onder enorme druk te staan en zoekt hij zijn eigen weg. Ikzelf probeer de onderliggende boodschappen die ik krijg, zo helder mogelijk te kaderen en die gegevens op een zo geargumenteerde mogelijke manier te verwerken. Ik probeer de ruimte ertussen te ontdekken.

Is activisme in uw vak onontbeerlijk?

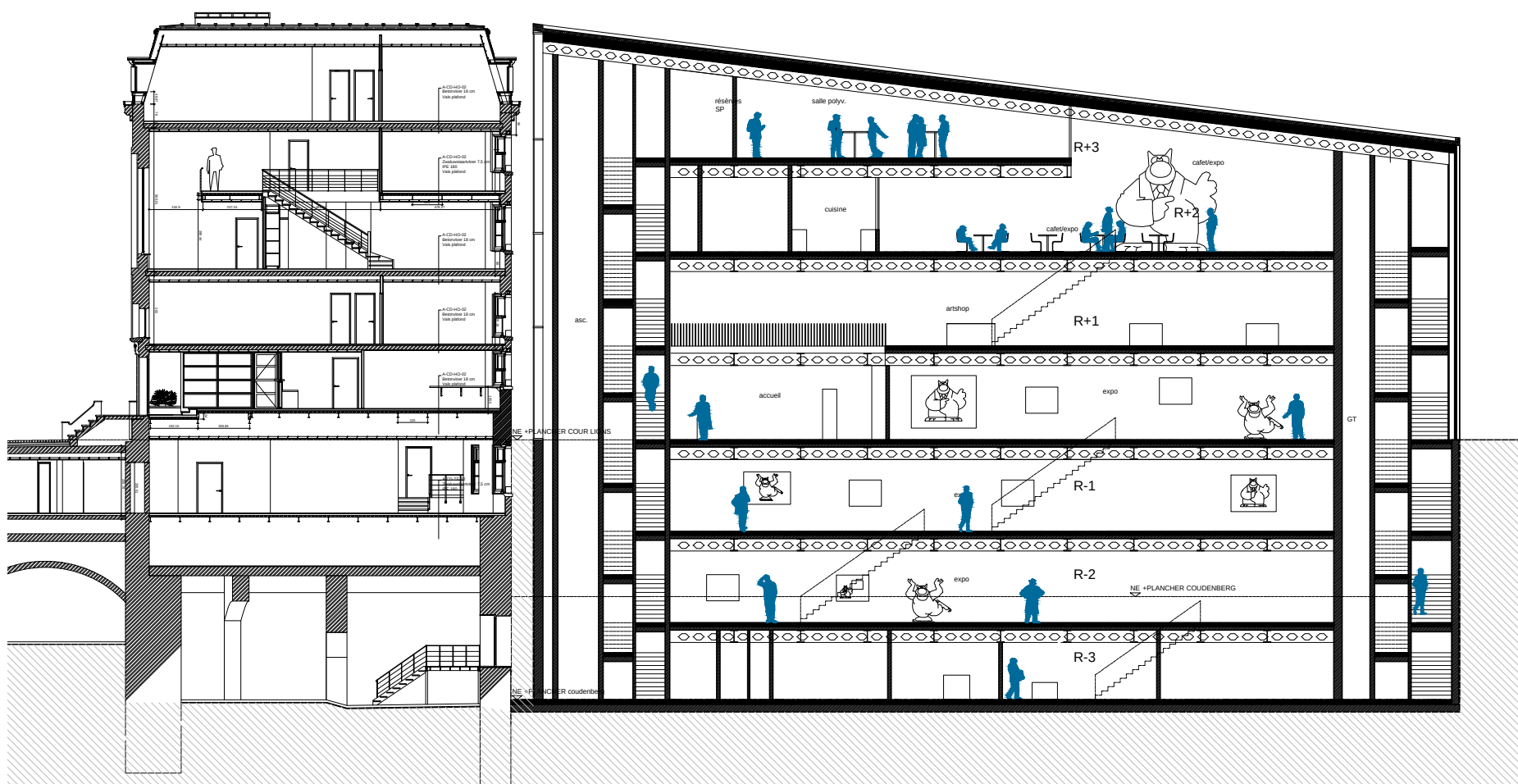
Bouwen is altijd al een politieke daad geweest, maar dat volstaat natuurlijk niet. Een bouwwerk moet iets toevoegen aan de samenleving in haar geheel en de stedelijke waarde verhogen. Deze plaatsen kunnen ook ambassadeurs worden van nieuw gebruik, van een nieuwe manier van leven of denken. En dan zijn er nog de domeinen die zijdelings met architectuur te maken hebben. In die zin is mijn werk bij uitgeverij Fourre-Tout voor mij noodzakelijk. We hebben net een boek gepubliceerd over de architectuurnetten in Centraal-Europa; ook dat is een vorm van engagement, boven op de colloquia en conferenties.

Ik heb het liever over 'het woord nemen' in plaats van het overdreven 'militantisme'. Het woord dat voor mij het meeste betekent, is dat van de stilte van de omgeving. Maar ik let erop dat ik het woord gebruik op plaatsen waar dat klaarheid en begrip kan brengen, iets aan het netwerk kan toevoegen, zodat er via een vector die we architectuur noemen, een kwalitatief proces kan ontstaan. En ook dat is een politieke daad op zich.

Wat denkt u van de onderlinge concurrentie tussen architecten?

Een ramp, maar ook een kans. Mentaal is het zwaar. De permanente druk waaronder wij staan, is niet goed voor lichaam en geest. Het is deelnemen aan communicatie om tot resultaten te komen. Ik zie het ook als een enorme verspilling van energie en een financieel kapitaal, waarmee rekening moet worden gehouden en dat in juiste banen geleid moet worden. We moeten grondig nadenken over wat concurrentie op architecturaal vlak nu precies is. Dat doen we wel voor kledingmerken en schoenen, maar vreemd genoeg niet voor architectuur. Grote architectenbureaus buiten hun medewerkers soms schandelijk uit, maar hierover is nog geen enkele studie verschenen. Daarover wordt in alle talen gezwegen. Er wordt een manier van leven gepromoot die de werkelijkheid absoluut niet weerspiegelt, maar eigenlijk meer lijkt op industriële uitbuiting van de architectuur. BIM of Design/Build zijn ook weer normatieve eisen en procedures die alleen toegankelijk lijken voor grote groepen. Een van de mogelijke oplossingen is om solidaire keuzes te maken, bijvoorbeeld de handen in elkaar slaan om de risico's te verkleinen.

Legt u zich gemakkelijk neer bij de beslissing van een jury?

De mening van een jury is geen keuze voor een architectuur, ze is het resultaat van de deliberatie van een jury. En zelfs als jij gekozen wordt, dan nog gaat die keuze niet over de protocollen die je hebt gebruikt, over de objectiviteit van het project. Die subjectiviteit in de beslissing van een jury is essentieel, al proberen wij van onze kant altijd via intern debat te begrijpen waarom je wel of niet gekozen bent.

De keuze voor de bouw van het nieuwe 'Musée du chat', een verwijzing naar de stripreeks van Philippe Geluck, viel op u. Hoe is dit project tot stand gekomen?

De hoofdaannemer is de SAU (Société d'Aménagement Urbain), die de bouwwerkzaamheden leidt. Er is inderdaad een potentiële gebruiker die doorslaggevend is om een project voor een museum, dat voortdurend evolueert, tot een goed einde te brengen. Het museum is namelijk niet alleen monografisch, maar integreert ook cartoons en meer algemene politieke tekeningen. Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest heeft dit oude Lloyd-gebouw in zijn bezit. Het is heel goed gelegen, tussen het Koningsplein, de Koudenberg en Bozar. Dit is het enige niet-geklasseerde gebouw in deze zone en dat zie je duidelijk aan de gevel.

Waaruit bestaat uw voorstel?

Er zijn 17 culturele instellingen op de Kunstberg, in een bijzonder complex stedelijk weefsel. Wij willen met ons voorstel een heel strakke structuur neerzetten midden op het perceel, met gevels die de vorm aannemen van de buitenranden van de site. Er is slechts

één in- en uitgang. We moesten ook rekening houden met de toegestane uitzichten op het Koninklijk Paleis. Van daaruit hebben we een nieuwe, transparante gevel getekend op de bovenverdieping. Omdat er maar weinig toegangsmogelijkheden zijn voor het bouwen, moesten we ook daar rekening mee houden. Het resultaat is een lichte en leesbare structuur met veel flexibiliteit.

Welke plaats krijgt de bezoeker in de voorgestelde ruimte?

De bezoekers begrijpen de ruimte en de architecturale kneepjes meteen heel duidelijk. In ons voorstel hebben wij geprobeerd om de vragen over omliggende instellingen, zoals Bozar, de Koudenberg en het BIP (Maison de la Région), op te lossen met verticale structuren en toegangsmogelijkheden. We willen als het ware een synergie met die verschillende instellingen creëren. Dit zou je ruimtelijke empathie kunnen noemen. De lokettenzaal van het BIP wordt verbonden met het nieuwe museum. De verschillende instellingen zullen dus kunnen samenwerken, waardoor er een meerwaarde ontstaat.

Het grootste deel van de ruimte wordt ingevuld met tentoonstellingszalen en daarnaast zijn er ook een restaurant en een bookshop. Er wordt gekeken of er een combiticket kan komen voor het BIP en het Musée du Chat. Ook het terras is een bijzonder element in het project, het is het enige terras met zo'n uitzicht. Een van de zaken waar wij sterk rekening mee hebben gehouden, is dat we de ruimte willen teruggeven aan de bezoeker. Die kan hier nu komen rondneuzen en genieten.

Interview door Nicolas Houyoux

liquiddesign

NATUURLIJKE EMMISIEARME VLOEIVLOER

Een innovatieve, veerkrachtige vloevloer met een natuurlijke look & feel en esthetische uitstraling. Een fraaie en duurzame vloerbedekking met blijvend veerkrachtige eigenschappen, voor vele toepassingen. Leverbaar in ruim dertig aantrekkelijke kleuren.

Ontdek LiquidDesign op forbo-flooring.be.

creating better environments

forbo
FLOORING SYSTEMS